

Голові спеціалізованої вченої ради К 20.052.07
Івано-Франківського національного технічного
університету нафти і газу
доктору філософських наук, професору,
заслуженому працівнику освіти України
Дзвінчуку Д.І.

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора,
Крутій Олени Миколаївни

на дисертаційну роботу Хасанова Руслана Рафісовича на тему «Соціальні конфлікти у системі публічного управління як чинник національної безпеки держави», подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Вивчення дисертації, автореферату й опублікованих праць дає підстави для наступної розгорнутої характеристики результатів дослідження Хасанова Руслана Рафісовича та визначення їхньої відповідності критеріям і нормативним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами):

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Невідповідність існуючих концепцій національної безпеки та стратегій та програм соціально-економічного розвитку викликам сучасних конфліктів посилюють рівень конфліктогенності в суспільстві. Назрілою проблемою для українського суспільства є переосмислення соціальних конфліктів у системі публічного управління національною безпекою держави. Реальність зміцнення національної безпеки переважно залежить від раціонального переосмислення традиційних догм і стереотипів в розумінні феномена соціальних конфліктів у системі публічного управління як чинник національної безпеки держави, а також форм і методів їх запобігання в поточних трансформаційних умовах. Це передбачає активізацію фундаментальних і прикладних міждисциплінарних досліджень широкого кола проблем, пов'язаних попередженням та вирішенням соціальних конфліктів у системі публічного управління як чинник національної безпеки держави.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тема дослідження відповідає пріоритетним напрямкам фундаментальних і прикладних наукових досліджень України у сфері державного управління з питань формування та реалізації механізмів попередження соціальних конфліктів у системі публічного управління національною безпекою держави. Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідних робіт, що реалізуються у рамках науково-дослідницької теми Міжрегіональної Академії управління персоналом у процесі розробки науково-дослідної роботи: "Теоретико-методологічні основи становлення української державності і соціальна практика: політичні, юридичні, економічні й психологічні проблеми" (ДР № 0113U007698). Доробок автора полягає в розробці напрямів удосконалення системи державного управління у сфері попередження та подолання соціальних конфліктів.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Проведений аналіз дисертації Р. Р. Хасанова свідчить, що тема дисертації відповідає паспорту спеціальності 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку, зокрема, таким його положенням як: становлення та розвиток системи державного управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку; механізми формування і реалізації державної політики у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку, механізми державного управління сферами державної безпеки та охорони громадського порядку.

Теоретичні засади та практичні рекомендації дисертаційної роботи є достатньо обґрунтованими. Результати проведеного дослідження підтверджують поглиблену обізнаність автора дисертації з науковими працями учених України, а також ближнього і далекого зарубіжжя, які присвячені дослідженню управління у сфері національної безпеки України.

Дисертаційна робота Хасанова Руслана Рафісовича характеризується послідовністю та логічністю представлення її результатів, що дозволило усебічно розкрити проблему, що підлягала дослідженню. Автором було чітко і конкретно сформульовано мету та завдання дисертаційної роботи, які, в свою чергу, дозволили розробити комплекс практичних рекомендацій щодо

вдосконалення процесів державного управління соціальними конфліктами як чинника національної безпеки держави.

В якості теоретико-методичної основи дослідження виступають фундаментальні положення теорії державного управління у сфері національної безпеки, а також правильний вибір методологічного підґрунтя дослідження, яким стали такі методи загального та спеціального наукового пізнання.

На користь достатньо високої оцінки достовірності й обґрунтованості сформульованих автором положень свідчить і значна інформаційна база дисертаційного дослідження. До неї відносяться як законодавчі, нормативно-правові акти, так і офіційні статистичні й аналітичні дані (загалом до списку використаної літератури входить 255 джерел).

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Ознайомлення з основними положеннями, рекомендаціями та висновками дисертації уможливило підтвердження її наукової новизни, а саме розроблений уперше комплексний механізм попередження соціальних конфліктів в системі публічного управління національною безпекою, що відрізняється застосуванням новітнього інноваційного підходу «*Quadruple Helix*» та базується на теоретико-методологічних підходах до комплементарної взаємодії органів державної влади, бізнесу, громадськості та інформаційно-комунікаційної системи, специфічних суспільних принципах публічного управління, в основі якої знаходиться комплекс сучасних механізмів (нормативно-правовий, організаційний, інформаційно-комунікаційний) узгоджених до умов глобалізації з урахуванням соціальних інтересів суспільства (с. 219–221).

Містить всі ознаки наукової новизни авторський підхід до удосконалення методології формування структури системи механізмів публічного управління попередження соціальних конфліктів в контексті забезпечення національної безпеки, яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на принципах становлення державою умов для реалізації прав людини і фундаментальних свобод шляхом виокремлення й систематизації двох компонентів системи (зовнішньо-орієнтованого та внутрішньо-орієнтованого) та груп механізмів (1. інституційний (нормативно-правовий та організаційний механізми); 2. інформаційно-комунікаційний механізми), які

є складовою систем публічного управління національною безпекою держави (стор. 168–181);

Вартим уваги є запропонована організаційно-функціональна структура системи публічного управління соціальними конфліктами, яка відрізняється виокремленням соціально-економічних (порушення соціальних та економічних прав населення, криза формальної економіки, інтенсифікація конкуренції, економічні мотиви пошуку ренти, приватизація тощо) та інституційних (неефективність державної політики та недосконалість громадського управління) чинників, які мають вплив на усі рівні управління з метою запобігання ескалації соціальних конфліктів в системі національної безпеки держави (стор. 93–94);

Заслуговує на відзначення й розроблений автором науково-методичний підхід до оцінки стану реалізації соціально-економічних і культурних прав людини, який є інструментарієм для визначення результативності механізмів попередження соціальних конфліктів у системі публічного управління національною безпекою, який вирізняється змістовною наповнюваністю показників оцінювання ризиків ескалації конфліктів між державами й внутрішніх соціальних конфліктів, та використанням інформаційно-комунікаційних технологій для проведення моніторингу безпекової ситуації стану рівня конфліктогенності держави, що є основою інноваційної системи публічного управління соціальними конфліктами з метою їх попередження (стор. 163–168);

Науково вагомими є пропозиції щодо розробки та впровадження державної політики щодо попередження та вирішення соціальних конфліктів в системі публічного управління як чинника національної безпеки держави, шляхом виокремлення форм та напрямів імплементації домінант концепції е-демократії в умовах становлення інформаційного суспільства, до яких віднесено по-перше, діалогову взаємодію державних та громадських інститутів в інформаційно-комунікаційній системі; по-друге, диверсифікований підхід до організації участі громадськості в управлінні соціальними конфліктами та контроль за забезпеченням національної безпеки держави (стор. 208–211);

- змістовно-категорійний апарат науки «Державне управління» удосконалено через уточнення сутнісної характеристики поняття «публічне управління соціальними конфліктами як чинник забезпечення національної безпеки держави», яке представляє собою комплекс взаємопов'язаних

організаційно-економічних форм демократичного управлінського впливу інститутів держави та громадськості на попередження, мінімізацію або подолання конфліктних ситуацій у суспільстві та, як наслідок, забезпечення національної безпеки держави (стор. 41–44).

Таким чином можна дійти висновку, що основні положення наукової новизни пов'язані з результатами вирішення автором завдань дисертаційного дослідження та визначаються особистим внеском автора у розв'язання актуального наукового завдання в галузі державного управління, що полягає в обґрунтуванні процесів формування механізмів попередження соціальних конфліктів у системі публічного управління національною безпекою держави і розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення на основі забезпечення реалізації прав людини та впровадження новітньої інноваційної моделі «Quadruple Helix».

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях та авторефераті.

Публікації Р.Р.Хасанова повною мірою відображають зміст дисертаційної роботи та отримані висновки й пропозиції. За темою дисертації опубліковано 12 наукових праць, серед яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у закордонних наукових періодичних виданнях за напрямом дослідження, 5 матеріалів тез доповідей на науково-практичних конференціях. Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження оприлюднено на вітчизняних та закордонних науково-практичних конференціях і форумах.

Порівняння тексту автореферату з текстом дисертації дозволяє дійти висновку про ідентичність основних положень дисертаційного дослідження та матеріалу, викладеного в авторефераті. Він не містить інформації, яка відсутня в дисертації. В її змісті реалізовані завдання дослідження, а їх вирішення складає наукову новизну отриманих результатів.

Оцінка оформлення дисертації.

Дисертаційна робота й автореферат оформлені відповідно до визначених вимог. В авторефераті простежується ідентичність ключових положень, висновків та пропозицій дисертаційної роботи. У цілому дисертаційна робота, подана на захист, написана науковим стилем.

Зміст дисертації розкриває поставлену мету в повному обсязі. Дисертаційну роботу викладено в чіткій логічній послідовності відповідно до завдань дослідження. Науковим положенням, викладеним у дисертації, притаманні логічність і повнота. Отримані висновки та рекомендації є цілком обґрунтованими.

Дисертація має традиційну структуру: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Дисертаційну роботу викладено українською мовою на 263 сторінках друкованого тексту.

Теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони спрямовані на підвищення ефективності та розвиток механізмів державного управління процесами запобігання, попередження та вирішення соціальних конфліктів у сфері національної безпеки України. Основні ідеї та висновки дослідження доведено до рівня конкретних положень, методик та рекомендацій. Вони можуть бути використані у практичній діяльності державними органами управління, органами місцевої влади та самоврядування, підприємствами, громадськими організаціями.

Також матеріали дисертації можуть виконувати методологічну й стимулюючу роль для подальшого розгортання досліджень щодо державного управління процесами запобігання, попередження та вирішення соціальних конфліктів у сфері національної безпеки України. Положення та висновки дисертації можуть бути використані при викладанні нормативних і спеціальних курсів з проблем публічного управління соціальними конфліктами у вищих навчальних закладах. Зокрема, результати дослідження вже використані в науковому та навчальному процесі Міжрегіональної академії персоналу при викладанні навчальних курсів.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, обґрунтованість її теоретико-методологічних положень, доречно зробити декілька зауважень і звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи.

1. Дисертант занадто захоплюється конструктивним потенціалом діалогу влади та громадськості в дослідженні соціальних конфліктів в контексті забезпечення національної безпеки в Україні, слушно вважаючи його

ефективним механізмом публічного управління конфліктами. Але діалог криє у собі певні ризики. У сучасних західних дослідженнях цього моменту вказується, наприклад, на «анархію комунікативної свободи». Але цей момент залишився поза межами дослідження

2. Погоджуємося з дисертантом, що попередження соціальних конфліктів в системі публічного управління національною безпекою потребують виокремлення нормативно-правового, організаційного, інформаційно-комунікаційного механізмів державного управління (стор.202-205). Проте джерелом виникнення комунікативних бар'єрів у сфері національної безпеки є дефіцитність ресурсів та їхній розподіл. На цій підставі вважаємо, що дослідження також вимагають економічний та соціально-психологічний механізми.

3. Погоджуючись з автором, що до ефективності управління соціальними конфліктами в системі національної безпеки та недопущення зростання соціальної напруги, важливим є збереження конфіденційності, партнерських відносин між конфліктуючими сторонами, виведення конфлікту у формальне чи юридичне поле з чіткою правовою позицією, або залучення медіатора, як третьої незалежної сторони. У роботі доцільно було б дослідити систему медіації, як інноваційної технології вирішення будь-яких конфліктів (цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних тощо), у тому числі соціальних конфліктів в системі публічного управління національною безпекою, однак це залишається поза увагою автора.

4. У другому розділі дисертаційної роботи (стор. 105-119) автором досліджено сучасні світові тенденції щодо запобігання виникненню соціальних конфліктів в системі публічного управління. Водночас, у роботі доцільно було б визначити критерії вибору запропонованих зарубіжних країн, а також які саме механізми потрібно застосувати в Україні для запровадження зарубіжного досвіду.

5. Дисертація значно виграла б якби автор навів декілька успішних прикладів реального попередження та врегулювання соціальних конфліктів у практиці діяльності українських органів публічної влади в системі публічного управління національною безпекою.

6. У деяких підрозділах дисертант вдається до реферативного викладу текстологічного матеріалу, забуваючи про поставлені теоретико-аналітичні завдання (с. 27-31; с. 33-38).

Висловлені зауваження і зазначені недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку теоретичних положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі Р.Р. Хасанова.

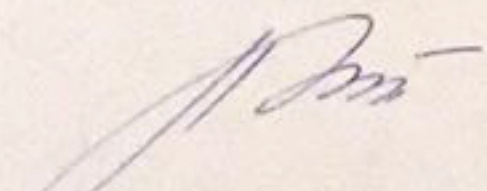
Загальний висновок.

1. Проведений аналіз поданої дисертаційної роботи та автореферату дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження є самостійним, завершеним, комплексним дослідженням, актуальним за темою та розглянутими проблемами, в якому представлені отримані автором нові науково обґрунтовані результати, що мають вагомий внесок у вирішення завдань державної політики України.

2. Актуальність і новизна, важливість одержаних здобувачем наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність, а також практична цінність сформульованих положень й отриманих результатів у сукупності становлять необхідні підстави для висновку про те, що дисертаційна робота «Соціальні конфлікти у системі публічного управління як чинник національної безпеки держави» відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління, та відповідає пунктам 13 і 14 «Порядку присудження наукових ступенів», а її автор – Хасанов Руслан Рафісович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

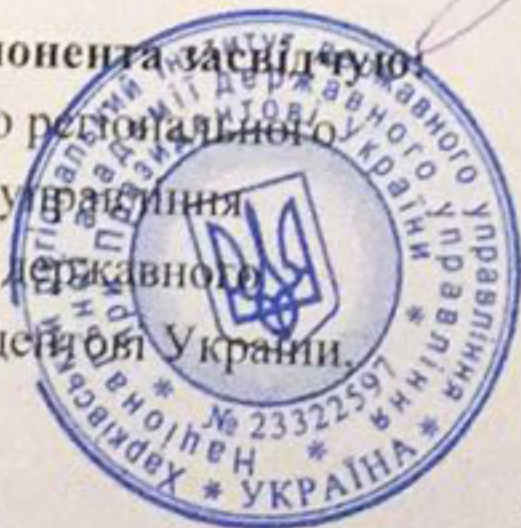
Офіційний опонент –

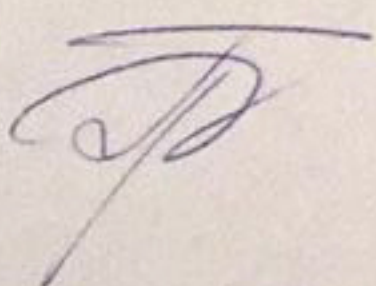
професор кафедри політології та філософії
Харківського регіонального інституту державного
управління Національної академії державного
управління при Президентові України,
доктор наук з державного управління,
професор

 О. М. Крутій

Підпис офіційного опонента засвідчує:

директор Харківського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного
управління при Президентові України,
д.соц.н., професор

 Л. О. Бєлова

№ 231 від 09.10.2020 р.